

Lakenvelders

In februari j.l. hebben wij in de televisie-serie "Van Nature" van Tanja Koen kennis kunnen maken met de lakenvelders van de heer van Ginkel te Bunnik. Insiders weten, dat de Stichting zeldzame huisdierrassen ("onze stichting dus") zich ondermeer ook het lot van deze koeien, die in ons land nog slechts zeer sporadisch voorkomen, heeft aangetrokken. De redactie van ons contactorgaan heeft ons verzocht in dit nummer van ons blad iets te vertellen over de geschiedenis van deze runderen.

Allereerst willen we iets opmerken over de specifieke kleuraftekening van deze dieren. Als we in een encyclopedie het woord lakenvelder opslaan, dan wordt daarbij ongeveer deze omschrijving gegeven: een rund, waarvan de voor- en achterband gekleurd zijn (zwart of rood) en waarvan het middenstuk, - dus de romp - kleurloos is, alsof een groot wit laken over de body van het bewuste dier is gespannen. We hebben dit in het bedoelde televisie-programma kunnen constateren en voor degene, die het nog niet helemaal duidelijk is, willen we verwijzen naar het vignet van onze stichting, dat naast een Belgisch trekpaard een zwarte lakenvelder koe toont.

Zonder in details te treden over de mogelijke afstamming van deze zo merkwaardig getekende dieren, willen we opmerken, dat ze - blijkens de literatuur - reeds enkele eeuwen in Nederland voorkomen. Maar het is niet alleen in Nederland, dat we met terechte trots op onze lakenvelders kunnen wijzen. In Engeland fokken ze met hun Belted Galloways, in Zwitserland en in Zuid-Duitsland kennen ze hun Gurtenschecken tussen hun eenkleurige bruin bergvee. Ook in Mongolië worden sporadisch witlakense dieren aangetroffen tussen de eenkleurige zwarte en rode beesten. Tenslotte bestaat er in de Verenigde Staten een goed geleide fokkerij op beperkte schaal van het z.g. Dutch Belted Cattle. Al deze genoemde belties en Gurtenschecken vertonen dezelfde tekeningen als "onze" lakenvelders. Misschien hebben deze dieren in hun afstamming iets gemeen, alhoewel dit voor alle soorten nog nimmer overduidelijk is aangetoond. Uitpluizing van de genetische achtergronden van dit merkwaardig getekende vee, zou ons in dit artikeltje te ver voeren. Misschien komen we daar later nog eens op terug.

Maar nu terug naar de Nederlandse lakenvelders. Door de jaren heen hebben deze koeien steeds de aandacht getrokken en hebben ze een zekere bekendheid genoten. In het boek "Ferdinant Huyck" van Mr. Jacob van Lennep, worden ze met name genoemd en het is bekend, dat ze vroeger nogal eens werden aangetroffen op "onze buitenplaatsen", die nu helaas evenals de lakenvelders voor het overgrote deel verdwenen zijn.

Het was in het jaar 1918, - toen de lakenvelders nog niet zo zeer zeldzaamheden waren -, dat wijlen de heer van Muylwijk uit Leerdam zich het lot van deze dieren ging aantrekken, door te trachten de fokkers van de lakenvelder koeien in een stamboek-vereniging te verenigen. Dit gelukte wel, maar helaas is het hierbij nooit tot een grote opbloei gekomen en in 1931 ging dit "Stamboekje" ter ziele, wegens gebrek aan belangstelling van de zijde der fokkers.

Door het werk van de heer van Muylwijk zijn ons thans echter nog wel een aantal namen van fokkers bekend, die omstreeks die tijd een koppel lakenvelders bezaten, en zodoende kunnen we thans nog ongeveer de balans opmaken van de stand van zaken omstreeks het jaar 1920.

Als we hiermee beginnen, dan mag allereerst de fokkerij van de familie van Pallant te Laagkeppel (Achterhoek) genoemd worden. Op dit "Buiten" waren in de regel wel een veertigtal van deze blikvangers te vinden. Verder kwamen ze voor op Duindigt bij de familie Jochems, terwijl de heer Kahn op "De Wilde Zee" eveneens te Duindigt, in het bezit was van een flinke koppel uitsluitend rode

lakenvelders. Ook op Drakensteyn bij Lage Vuurse fokte men deze dieren. Een andere "rood-lakenvelder fokker" was de heer Paul May in de omgeving van Zeist, De weduwe Heckmeyer-Heeswijk te Voorburg bezat een koppel lakenvelders, die door inkruising van bloed van Groninger blaarkoppen naast de lakenvelder-aftekening alle witte koppen vertoonden. Verder vond men lakenvelders bij Bouman te Hilvarenbeek, bij A. Kon te Leerdam, op boerderij A. Dijkstra te Grijpskerk, bij Kooyman te Peursum, Flick te Oosterhout, terwijl men ook op de boerderij van de familie Bos uit Almelo jarenlang heeft vastgehouden aan de fokkerij van de lakenvelders. Zeer waarschijnlijk waren er nog meer veehouders, die dit soort vee prefereerden boven de in Nederland normale rassen, maar de hier genoemde hebben alle enige tijd aan de stamboek-fokkerij meegedaan.

Hieruit blijkt wel, dat een lakenvelder omstreeks de twintiger jaren van onze eeuw toch echt niet tot de zeldzaamheden behoefden te worden gerekend.

In 1931 was de animo voor het stamboek werk echter dusdanig geslonken, dat de heer van Muylwijk moest meedelen, dat het lakenvelder rundveestamboek ter ziele was gegaan. Jammer. Sindsdien is het met de fokkerij van deze merkwaardig getekende koeien langzaam maar zeker bergafwaarts gegaan.

T.B.C.-bestrijding, en een steeds meer toenemende fokkerij in stamboekverband van de andere in Nederland voorkomende rundveerasen decimeerden de lakenvelders, die toch numeriek al niet zo sterk stonden. De oorlogsjaren van 1940-1945 brachten een nog verdere achteruitgang, terwijl in de na-oorlogse jaren een rundveeverordening, waarbij het verboden was om met niet-stamboek stieren te fokken, de lakenvelders praktisch geheel deden verdwijnen. Men zag zich in die jaren genoodzaakt gebruik te maken van een stier van de officieel in Nederland erkende rassen. Gelukkig bleek de lakenvelder-aftekening zich vrij goed te vererven. Zodoende bleven er een uiterst miniem aantal "lakenvelder-achtige" dieren op een paar bedrijven aanwezig.

Toen in de midden vijftiger jaren bovengenoemde rundvee-verordening werd opgeheven konden de weinige fokkers weer vooruit, maar van de eens zo fraaie fokkerij restte slechts een ruïne en de liefhebbers moesten op deze puinhopen opnieuw beginnen.

Toen we in 1956 onze nasporingen begonnen over de toen aanwezige lakenvelders, was het bijna een zoeken van een speld in een hooiberg. Officiële veefokkerij instanties bleek het helaas niet mogelijk ons enige informatie te geven. Toen we echter na veel tijdrovend werk in 1958 een voorlopige balans konden opmaken, bleek deze er zeer slecht uit te zien. Bij de heer Jochems in Wassenaar bleken nog een 15tal dieren te zijn overgebleven, waarvan velen echter de lidtekens van het inkruisen van vreemd bloed zichtbaar bij zich droegen. Bij de familie Kruyf op Beerschoten bij de Bilt was het overschot een viertal kennelijk van lakenvelders afstammende melkkoeien, enkele jonge dieren en een vrij goed getekende stier. Wat we hier echter ook vonden was een vaste wil om te trachten met de overgebleven brokstukken opnieuw met de opbouw te beginnen. Verder troffen we enkele dieren aan op het bedrijf van de heer van Ginkel te Bunnik. De aftekening van de lakenvelders op dit bedrijf waren echter dusdanig, dat ze amper voor lakenvelders konden doorgaan. Verder werd er hier en daar in Nederland een lakenvelder gezien tussen soortgenoten van andere kleur en aftekening.

Het was in deze jaren, dat wijlen dhr. Jochems in contact kwam met de vice-voorzitter van de Britse "Belted Galloway Cattle Society", een stamboek vereniging die zich in Engeland bezig hield met het registreren van hun "lakenvelder galloway dieren", een vleesras, dat aan de overzijde van de Noordzee wel klein in aantal, doch nog niet zeldzaam was en is. Voor bloedverversing, liet de heer Jochems een belted galloway stier "Boreland Harry" naar Nederland komen. De moeite, waarmee dit alles gepaard ging willen we U besparen, maar het uiteindelijke doel werd bereikt, "Boreland Harry" kwam naar

Duindigt en kon daar aan het werk. Wat kleur-aftekening betreft fokte "Harry" zeer goed, maar de nevenverschijnselen waren niet gering. Belted galloways zijn n.l. hoornloze, ruigbehaarde, zware, doch eerder kleine dan forse dieren. Een typisch vleesras. De nakomelingen van deze beltie gaven qua type dan ook weinig weer van de in Nederland bekende lakenvelders, die door de jaren heen qua vorm en bouw weinig verschilden met de in ons land voorkomende zwartbonten.

Door de emigratie van "Boreland Harry" vanuit Schotland naar Nederland, begon er interesse te komen bij de leiding van de "Belted Galloway Cattle Society" voor het wel en wee van de lakenvelders in Nederland. In 1961 kwam de "President of the Society", Lord David Stuart, naar Nederland om zich met de fokkerijproblemen en de stand van zaken hier op de hoogte te stellen. Samen met Lord Stuart bezochten we toen de bedrijven van De Kruyf en Van Ginkel, waar men met de fokkerij van de lakenvelders nog niet veel verder was gekomen. Wel bleek er meer vraag van de zijde van de Nederlandse veehouders te bestaan om in het bezit van één of meer van deze fraai getekende dieren te komen. Zo hadden zich inmiddels als "adspirant fokkers" aangemeld de heren Benthem te Gideon bij Groningen en v.d. Brandthof te Scherpenzeel. Verder deed een fokker uit Friesland ernstige pogingen om enkele lakenvelders te bemachtigen,

Dit alles ligt nu een kleine twintig jaar achter ons en vragen we ons af, wat er van dit alles is geworden, dan mag er zeker van een bepaalde vooruitgang worden gesproken. We hebben voor de televisie kunnen kennis maken met de dieren van de heer van Ginkel te Bunnik. Het aantal dieren is op dit bedrijf bijna vertienvoudigd en de kleurpatronen zijn sinds de zestiger jaren enorm verbeterd. Op het bedrijf van de familie de Kruyf is de brug inmiddels bemand door een jongere generatie, maar de wil om lakenvelders te houden is gebleven. Voor zover ons bekend is de kudde van de heer Jochems inmiddels verdwenen, wegens opheffing van het bedrijf. Tenslotte zijn er in de buurt van Groningen op het bedrijf van de heer Benthem nog steeds een behoorlijk aantal lakenvelders in zwart zowel als in rood te bewonderen.

Sinds 1976 heeft de Stichting zeldzame huisdierrassen zich ook het lot van deze merkwaardig getekende runderen aangetrokken. Hoe onze stichting werkt aan het behoud en de uitbreiding van dit veeslag met een zeer bewogen geschiedenis, daarvoor willen we graag het bestuur zelf aan het woord laten in een volgend nummer van ons contactblad.

Zelf hopen we in de nabije toekomst nog eens met een episteltje terug te komen over bepaalde genetische achtergronden, die de fokkerij van dieren met deze aftekening zo boeiend maakt.

G. Kruizinga, Derk Lutjeboerstraat 1 Sappemeer (Gr.).